

Predmet komparativne politike

Uvodno predavanje

POLITIČKI SISTEM

određenje pojma

- ▶ Funkcionalizam
- ▶ Sistem - međuodnosi u okviru neke složene cjeline
- ▶ Politički - zato što se tiče raspodjele moći, bogatstva i resursa u društvu
- ▶ **Politički sistem** - mreža odnosa preko koje vlast stvara “outpute” kao odgovor na “inpute” koje prima od javnosti

POLITIČKI SISTEM

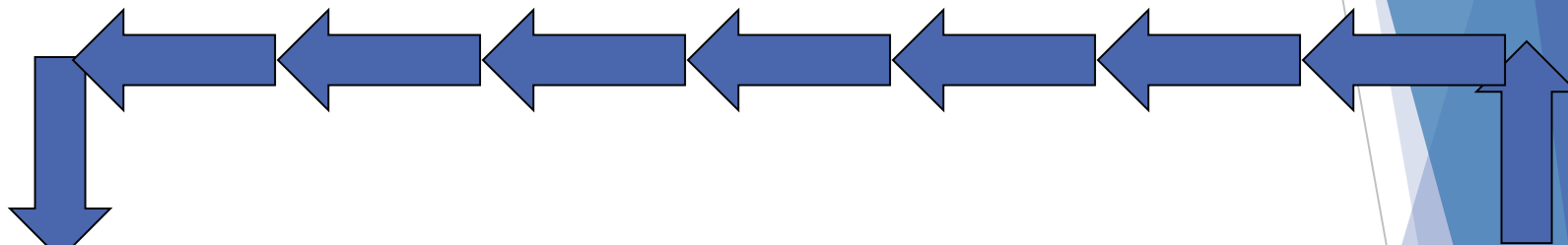
tri osnovna aspekta -

- “Input” strana - zahtjevi i podrška (javnost, građani, biračko tijelo)
- “Output” strana - odluke i njihove posljedice (institucije vlasti / vlada)
- Konverzija inputa u outpute (“čuvari kapija”) - interesne grupe, partije

POLITIČKI SISTEM

tri osnovna aspekta -

Outputs

inputs

Građani → “Čuvari kapija” → Vlada

Funkcije sistema

- ▶ Artikulacija interesa
- ▶ Agregacija interesa
- ▶ Kreiranje politike
- ▶ Sprovođenje politike

Komparativna politika

- ▶ Komparativna politika je neeksperimentalna društvena nauka koja nastoji da dođe do opštih zaključaka na temelju najboljih dostupnih empirijskih podataka
- ▶ Da li su naučni zakoni mogući i u društvenim naukama?
- ▶ Kontrola kao zamjena za eksperiment
- ▶ Iako nema strogih zakona, svrha je dobiti predikciju
- ▶ “Bez mogućnosti da uporedi, um ne zna kako dalje da postupi” - Tokville

Elementi poređenja

- ▶ Teorije - izjave o kauzalnom odnosu između dvije pojave
- ▶ Vrste uporednih studija:
 - ▶ Studije sa velikim “N”
 - ▶ Studije sa malim “N”
 - ▶ Studije slučaja
- ▶ Kako su studije slučaja dio uporednog metoda?

Korisni “alati”

- ▶ Klasifikacije - pojednostavljenja na osnovu neke zajedničke osobine
- ▶ Tipologije - klasifikovanje na osnovu niza složenih karakteristika

Tradicionalne klasifikacije i tipologije

- ARISTOTELOVA tipologija

	Ko vlada?		
	jedan	nekolicina	većina
Vladara	Tiranija	Oligarhija	Demokratija
U čiju korist? Svih	Monarhija	Aristokratija	Politeja

Savremene dihotomije

- ▶ Demokracija - Autoritarizam
- ▶ Demokracija - Totalitarizam
- ▶ Ustavni - Neustavni režimi
- ▶ Jednopartijski - Višepartijski
- ▶ Monarhija - Republika

Hladno-ratovska tipologija “tri svijeta”

- ▶ **Kapitalizam - “prvi svijet”**
(15% stanovništva - 63% GDP)
- ▶ **Komunizam - “drugi svijet”**
(33% stanovništva - 19% GDP)
- ▶ **Zemlje u razvoju - “treći svijet”**
(52% stanovništva - 18% GDP)

Institucionalne klasifikacije

- ▶ Sistemi jedinstva vlasti -
skupštinski sistem
- ▶ Sistemi podjele vlasti:
 - a) parlamentarni
 - b) predsjednički
 - c) mješoviti

Tipovi političkih sistema

- **Parlamentarni sistem**

parlamentarno-kabinetska vlada

(V. Britanija, Njemačka, Italija, većina evropskih zemalja, Indija, Kanada, Australija...)

- **Predsjednički sistem**

predsjednička vlada

(SAD, Latinska Amerika, Nigerija, Južna Koreja, Tajvan, Šri Lanka...)

- **Mješoviti sistem**

premijersko-predsjednička vlada (Francuska)

predsjedničko-parlamentarna vlada (Rusija)

Tipovi političkih sistema - petočlana klasifikacija

1. “Čisti” predsjednički
(SAD, Latinska Amerika, Nigerija, Tajvan)
2. Predsjedničko-parlamentarni (Rusija)
3. Premijersko-predsjednički (Francuska)
4. “Čisti” parlamentarni
(UK, Italija, Njemačka, Češka, Mađarska)
5. Parlamentarni “sa predsjednikom”
(Irska, Portugal, Slovenija)

Parlamentarni sistem

- ▶ Bicefalna egzekutiva
 - razdvojena funkcija šefa države i šefa vlade
 - *protokolarni* šef države (predsjednik, monarh) - *jaki* šef vlade (premijer i njegov kabinet)
- ▶ Izvršna vlast potiče iz skupštine
 - parlament bira vladu
- ▶ Odgovornost vlade pred parlamentom
 - vlada traje onoliko koliko ima podršku većine u skupštini
 - vlada može raspustiti skupštinu

Parlamentarni sistem

- Izvršna vlast kao kolektivno tijelo - vlada
 - kolektivno odlučivanje na sjednicama kabineta
 - solidarna odgovornost ministara
 - koncentracija vlasti u rukama premijera (kancelarski tip vlade)
 - premijer - primus inter pares (kabinetski tip)
- Premijerska moć
 - iz kadrovskih imenovanja
 - iz pozicije partijskog vođe
- Fleksibilan sistem
 - vanredni izbori - ventil za rešavanje kriza

Predsjednički sistem

- ▶ Monocefalna egzekutiva
 - ujedinjena funkcija šefa države i šefa vlade
 - *jaki* šef države (predsjednik) - koncentracija izvršne vlasti
- ▶ Izvršna ne vlast potiče iz parlamenta
 - odvojeni (direktni) izbori za vladu (predsjednika) i parlament
- ▶ Vlada ne odgovara parlamentu
 - izborni mandati - nepromjenjivi
 - predsjednik ne može raspustiti skupštinu - skupština ne može smijeniti predsjednika
 - izuzetak od pravila - *impeachment*

Predsjednički sistem

- Izvršna vlast u rukama jednoga - predsjednika
 - formalno ne postoji kabinet - sekretari, a ne ministri
 - jedini formalni odlučilac - predsjednik
 - faktički - kolektivni kabinet, kao kod svake druge vlade
- Winer takes all
 - nema koalicionih vlada - pobjednik dobija sve
- Rigidan sistem
 - fiksni mandat predsjednika
 - nema vanrednih izbora ni za jednu instituciju

Mješoviti sistem

- ▶ Bicefalna egzekutiva
 - razdvojena funkcija šefa države i šefa vlade
 - *jaki* šef države (predsjednik) - *jaki* šef vlade (premijer i njegov kabinet)
- ▶ Izvršna vlast potiče iz skupštine
 - predsjednik imenuje premijera - parlament bira vladu
- ▶ Odgovornost vlade pred parlamentom
 - vlada traje onoliko koliko ima podršku većine u skupštini
 - predsjednik može raspustiti skupštinu

Mješoviti sistem

- ▶ Podijeljena izvršna vlast
 - predsjednik - odbrana, spoljna politika, opšta ustavna pitanja
 - vlada - unutrašnja politika, ekonomija...
- ▶ Predsjednička moć
 - iz direktnog mandata, raspuštanja skupštine
 - iz skuštinske većine (ako je ima)
- ▶ Moć vlade
 - iz zavisnosti od parlamentarne većine (ako je ova suprotna predsjedniku)
- ▶ Hibridni sistem
 - kohabitacija

Partijski sistemi

- **Jednopartijski sistemi** - “avangardna” partija
(komunistički, autoritarni, postkolonijalni)
- **Dvopartijski sistemi** - formula 55-45
(SAD, Britanija)
- **Dvije “i po” stranke** - formula 45-40-15 (Njemačka)
- **Višepartijski sa dominantnom partijom** - formula 45-25-20-10 (Švedska, Japan, Indija, CG)
- **Višepartijski bez dominantne partije** - formula 25-20-20-15-10-10
(Švajcarska, Belgija, Holandija, Slovenija)

Kombinacije

Partijski sistem * politički sistem

Dvopartijski

Predsjednički-dvopartijski

Parlamentarni-dvopartijski

Predsjednički

Parlamentarni

Predsjednički-višepartijski

Parlamentarni-višepartijski

Višepartijski

Tipovi izbornih sistema

- Većinski - prosti uninominalni (SAD, UK)
- Većinski - apsolutna većina (Francuska)
- Proporcionalni sistemi
 - a) sa ekstremno niskim cenzusom (1%)
 - b) sa umjerenim cenzusom (3%)
 - c) sa visokim cenzusom (5%)
 - d) sa ekstremno visokim cenzusom (10%)
 - e) sa više izbornih jedinica
 - f) “at large” - jedna izborna jedinica
 - g) sa D’Ontovom formulom
 - h) sa nekom drugom formulom

Kombinacije

Izborni sistem * politički sistem

Većinski

Predsjedničko-većinski

Parlamentarno-većinski

Predsjednički

Parlamentarni

Predsjedničko-proporcionalni

Parlamentarno-proporcionalni

Proporcionalni

Politička kultura

- ▶ Individualne orijentacije članova političkog sistema prema njemu samom
 - ▶ Nivo sistema
 - ▶ Nivo procesa
 - ▶ Nivo politike
- ▶ Legitimitet sistema?
- ▶ Almodnova tipologija
 - ▶ Parohijalni
 - ▶ Podanički
 - ▶ Participativni tip
- ▶ Vrijednosni (supstantivni) i procesni konsensus

Politička socijalizacija

- ▶ Način formiranja političkih vrijednosti i način prenosa političke kulture sa jedne generacije na drugu
- ▶ Agensi političke socijalizacije
 - ▶ Porodica
 - ▶ Obrazovni sistem
 - ▶ Vjerske institucije
 - ▶ Vršnjačke grupe
 - ▶ Interesne grupe
 - ▶ Mediji
 - ▶ Političke partije

Prijedlog za učenje

Država	Politički sistem	Partijski sistem	Izborni sistem	Struktura vlasti	Bitni historijski trenuci	Politička kultura	Ekonomski sistem
Velika Britanija							
SAD							
Francuska							
Njemačka							
Japan							
Rusija							
Kina							
Meksiko							
Iran							

Iz udžbenika spremite poglavlja

- ▶ 1: Predmet komparativne politike
- ▶ 2: Poređenje političkih sistema
- ▶ 3: Politička kultura i politička socijalizacija